

Planbureau voor de Leefomgeving

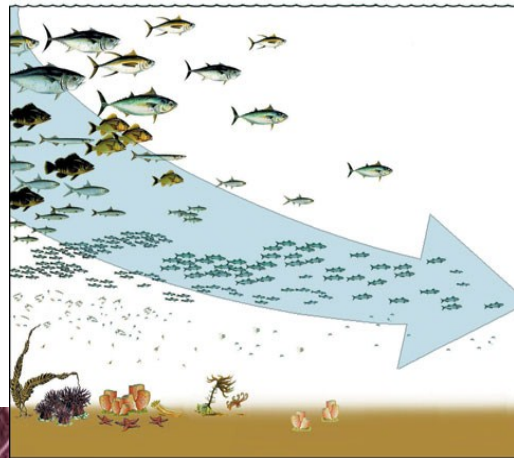
Grondstoffenschaarste in drie dimensies

Maarten Hajer

Kenniskamer Schaarste
9 oktober 2012

Schaarste in vele vormen

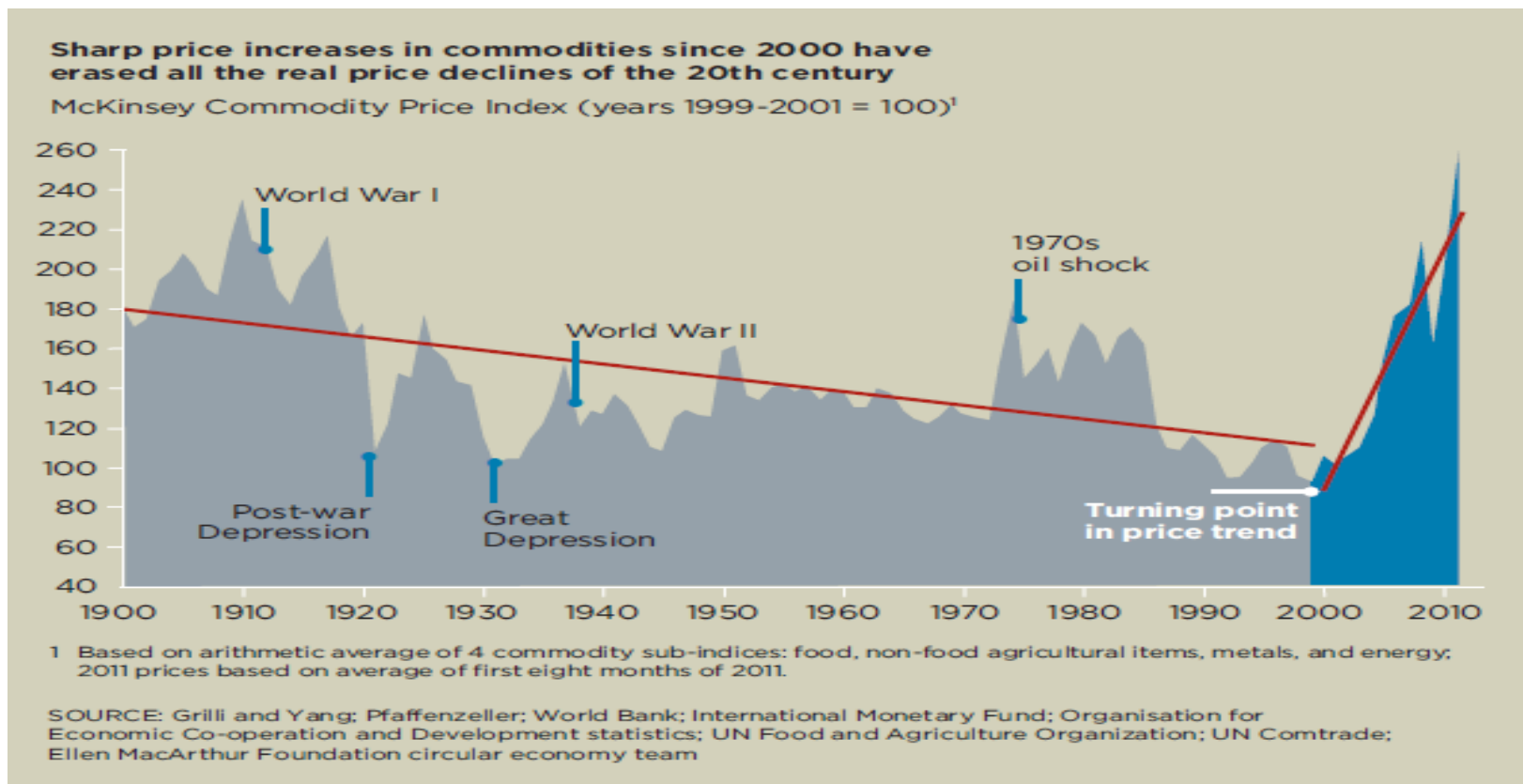
Thirty million people a year
DIE of **HUNGER**

Thirty million people a year
DIE of **HUNGER**

Thirty million people a year
DIE of **HUNGER**

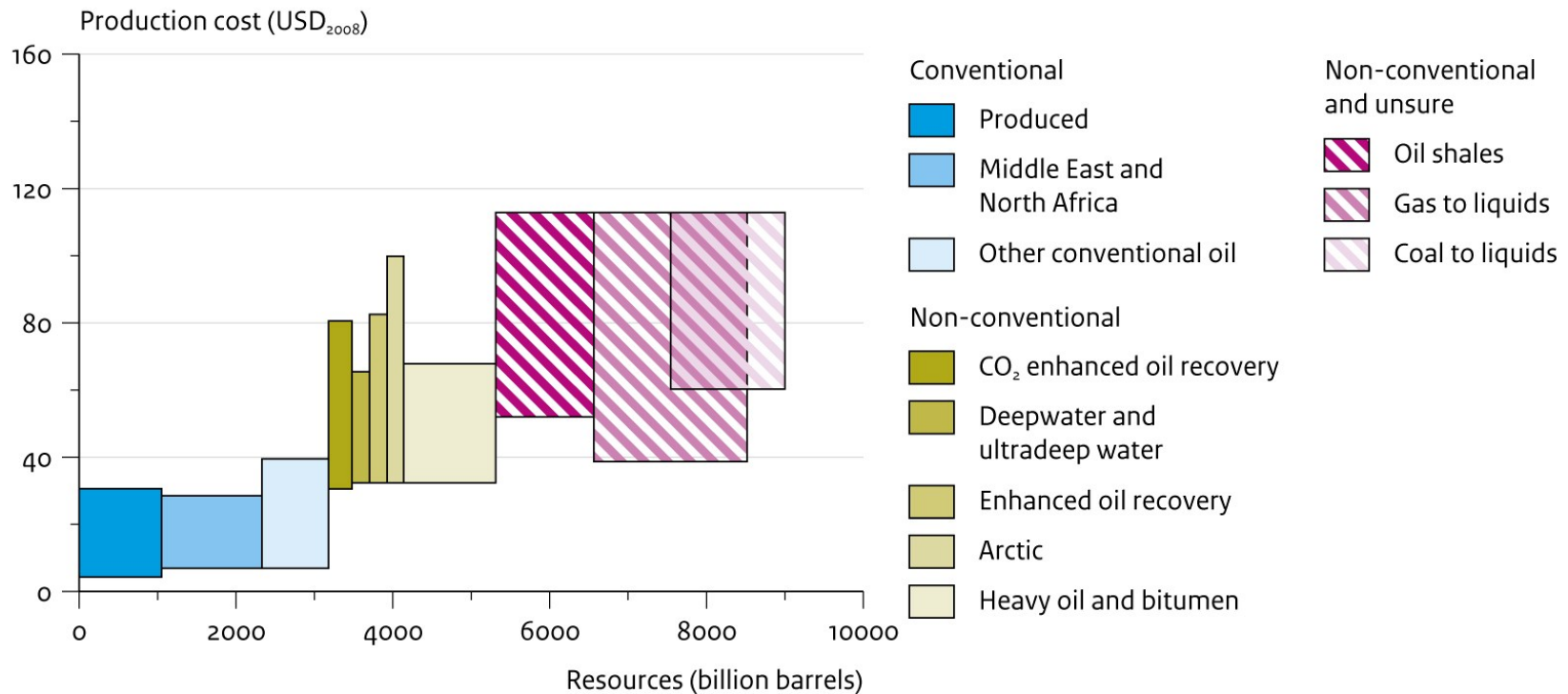
Vraag stijgt, schaarste neemt toe; prijzen stijgen en schommelen

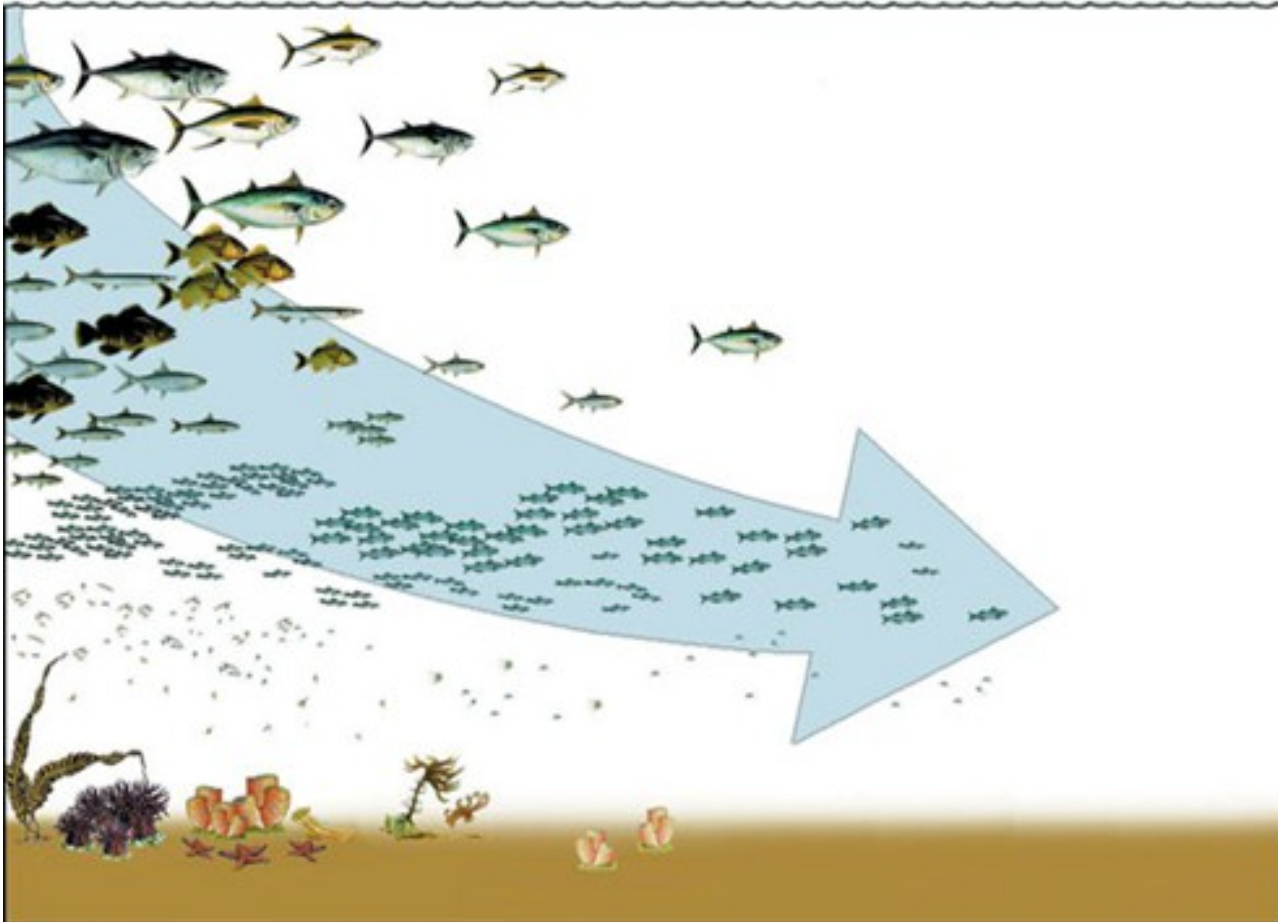
Geen uitputting niet-hernieuwbare voorraden

Long term oil supply cost curve, 2008

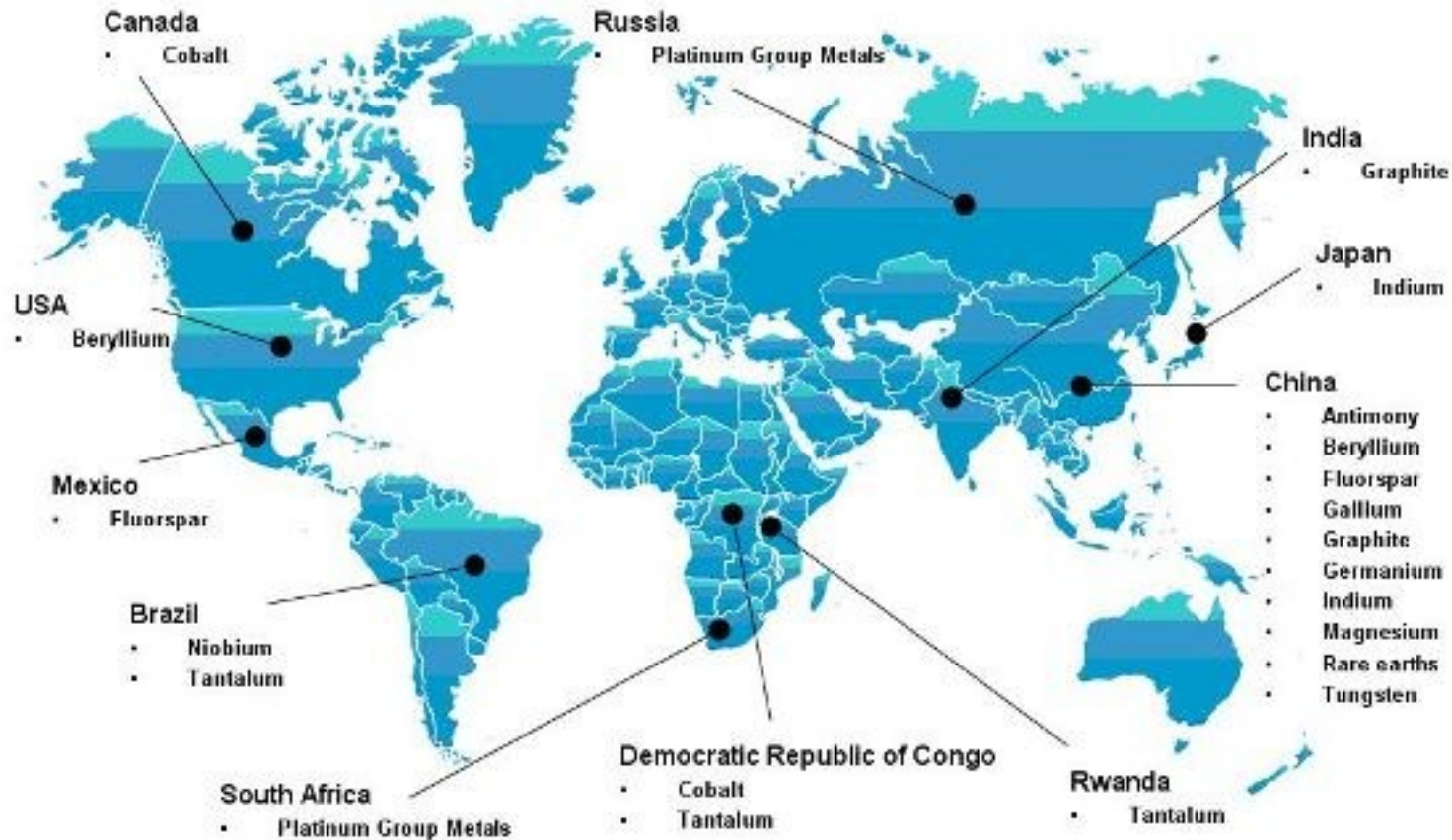
Wel uitputting hernieuwbare voorraden

'Fishing down the food chain'

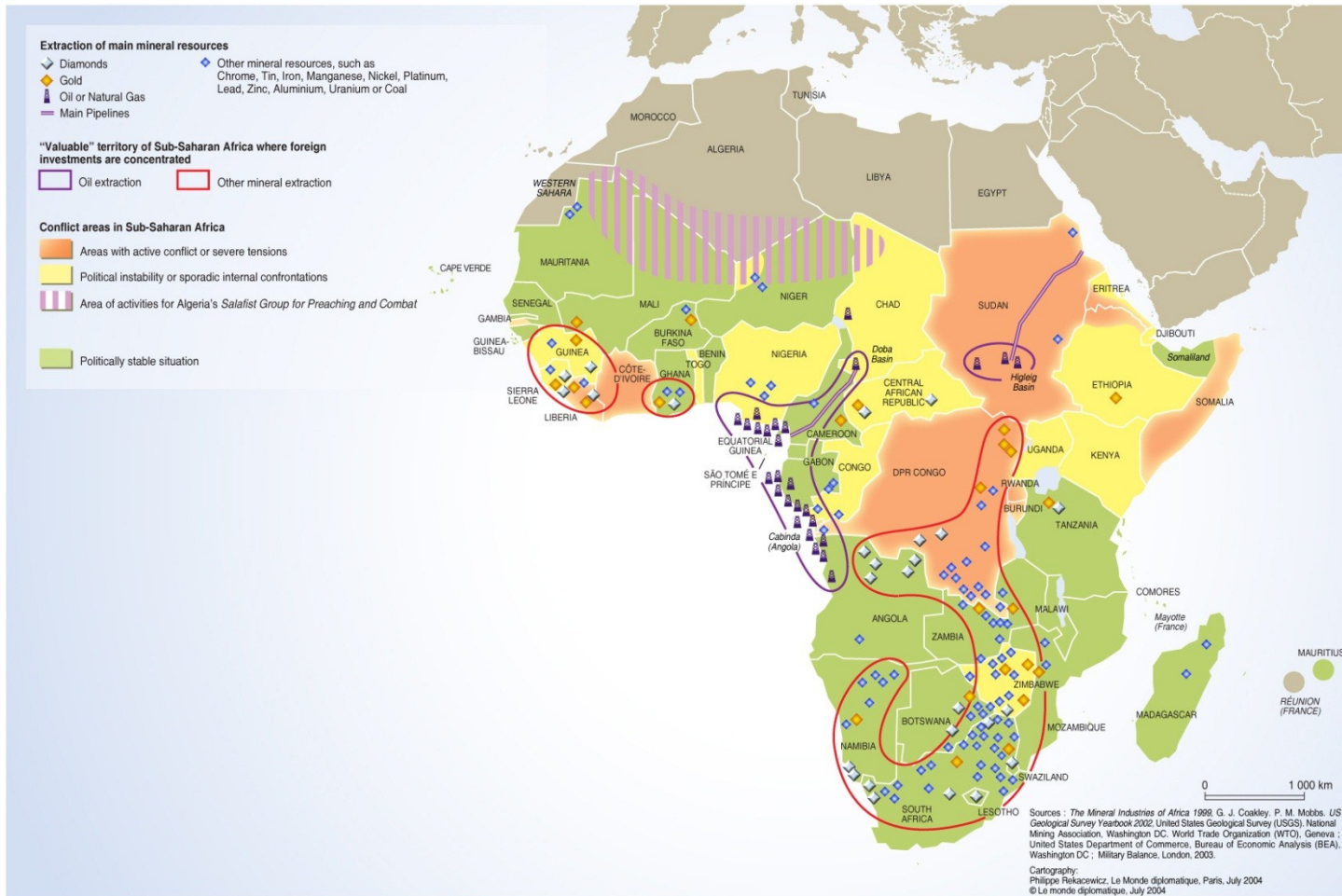

Waar worden kritieke grondstoffen geproduceerd?

Afhankelijkheid van instabiele landen

Grondstoffenmarkten werken slecht

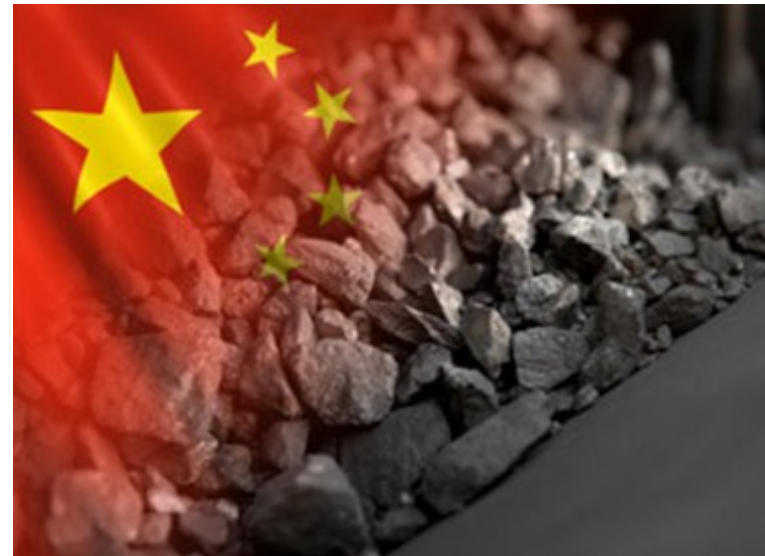
- Speculatie
- Monopolistische concurrentie
- Trage reactie van aanbod op vraag
- Externe effecten niet meegenomen in prijzen

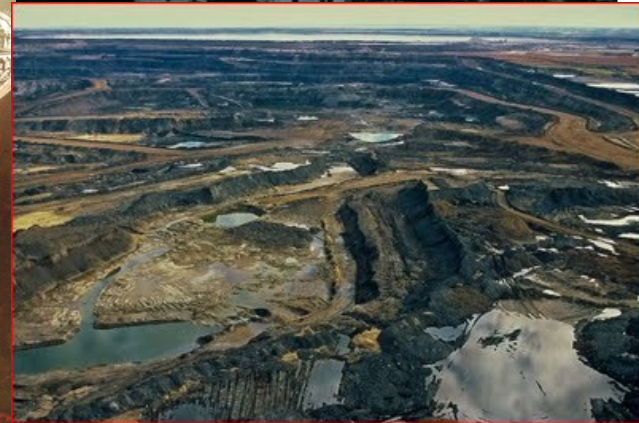
Drie dimensies van schaarste

- Fysiek: Voorraden verminderen
- Geopolitiek: verhoudingen en afhankelijkheden veranderen
- Economisch: Grondstoffenmarkten functioneren slecht

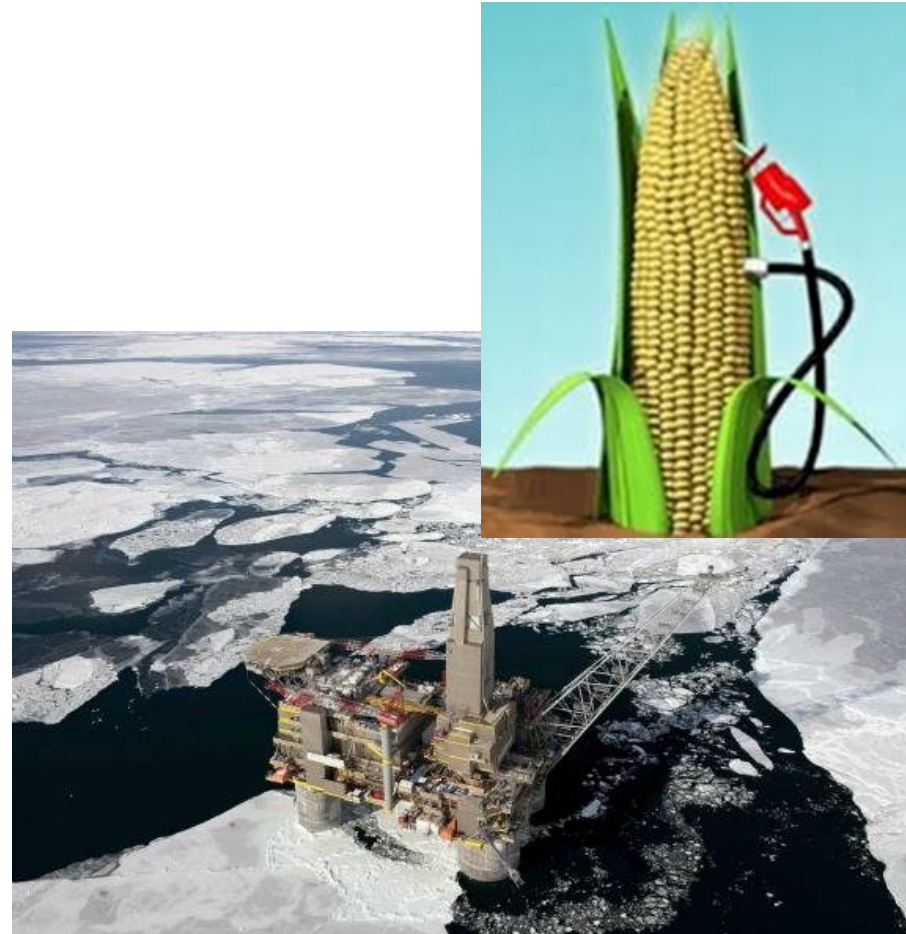
Schaarste maar één element in discussie over natuurlijke hulpbronnen, naast:

- Milieubelasting
  - Winning (bijv landschap, energie, water)
  - Gebruik (bijv emissies, gezondheid)
- Sociale gevolgen van winning in ontwikkelingslanden
  - ‘bloedmobieltjes’

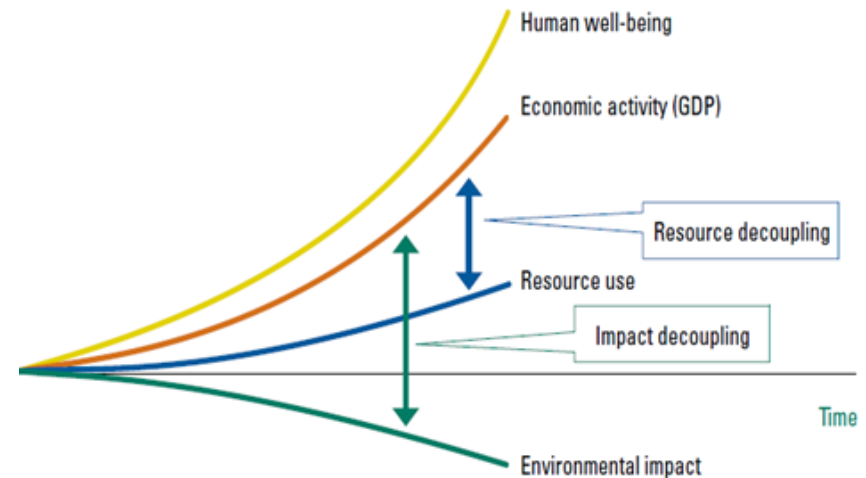
Verschillende doelen van grondstoffenbeleid kunnen conflicteren

- Hoge prijzen maken 'moeilijk delfbare' reservoirs interessant
- Biobrandstoffen leidt tot hoge voedselprijzen

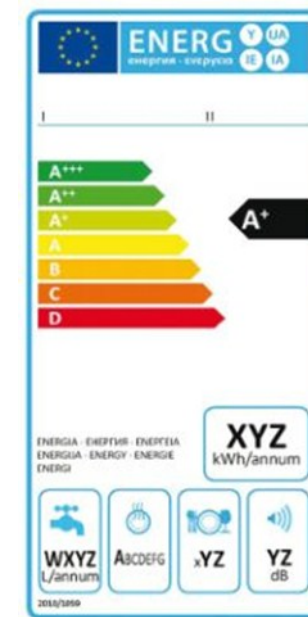
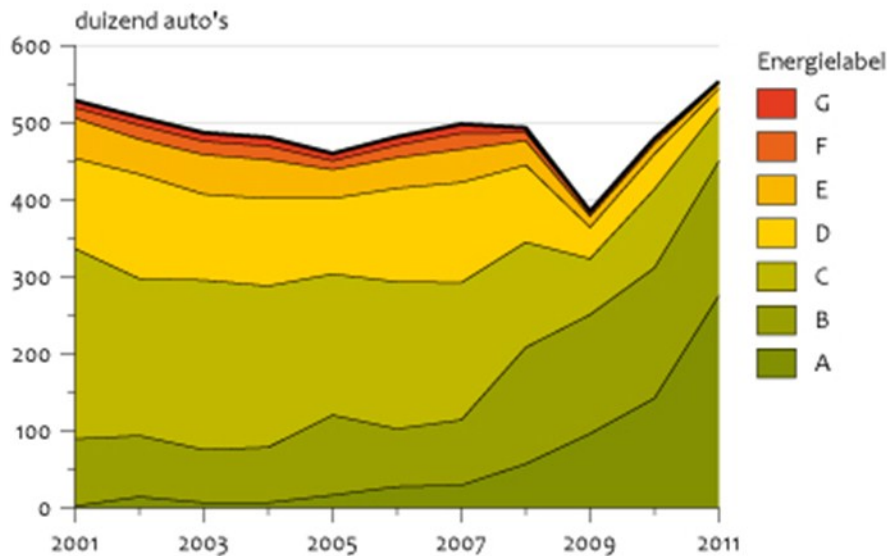
Resource efficiency als *de* oplossing?

- Minder gebruik grondstoffen
  - Minder belasting van milieu
  - Minder afhankelijk
-
- Maar: 'rebound effect'
    - Auto's efficiënter en goedkoper
    - Dus: zwaardere auto's, meer auto's, meer kilometers

Beleid op resource efficiency werkt: energielabel auto's / witgoed

Verkoop personenauto's

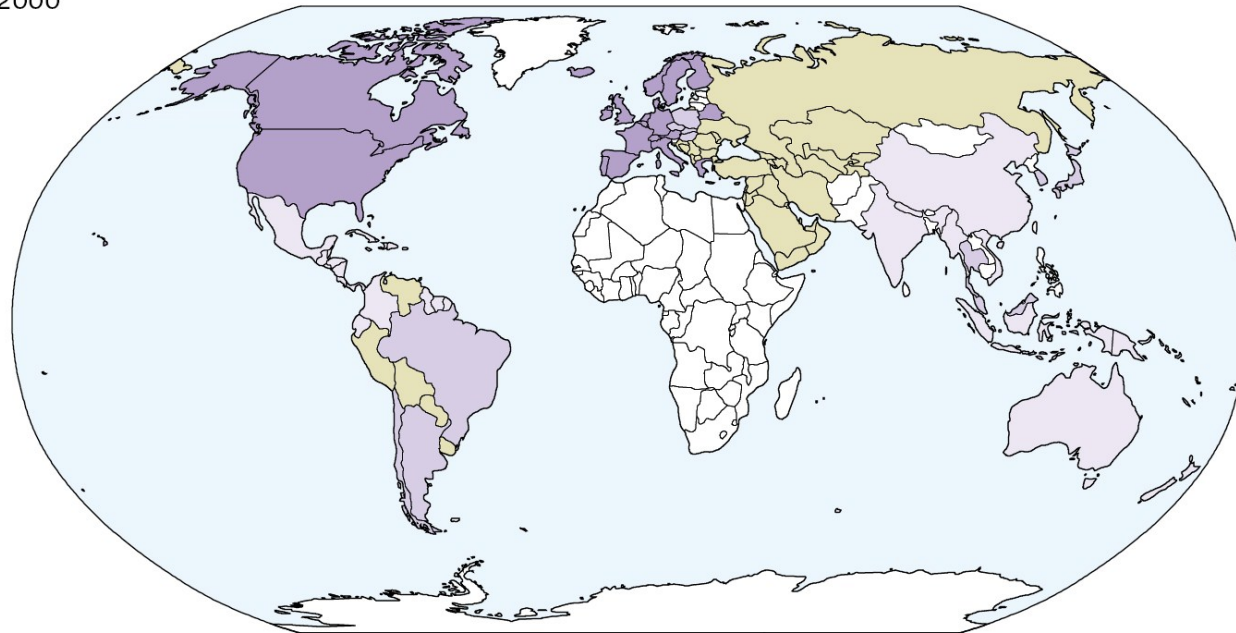
Bron: RDW.

PBL/sep12/0537
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Europese normen hebben mondiaal effect

Emissienormen luchtverontreiniging voor wegvoertuigen op benzine

2000

Emissienormen gelijkwaardig aan Europese emissiestandaard (CO₂ uitgezonderd)

- Euro 6
- Euro 5
- Euro 4
- Euro 3
- Euro 2
- Euro 1

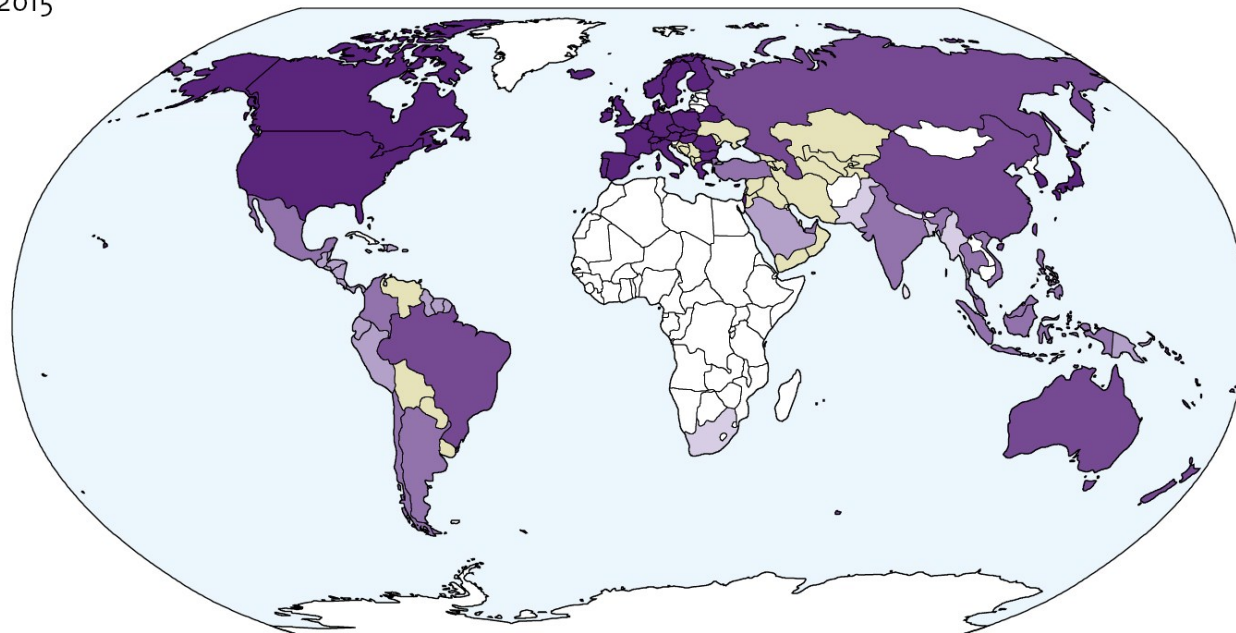
Aanpassingen motoren

Geen beleid

Europese normen hebben wereldwijd effect

Emissienormen luchtverontreiniging voor wegvoertuigen op benzine

2015

Emissienormen gelijkwaardig aan Europese emissiestandaard (CO₂ uitgezonderd)

Euro 6	Euro 3
Euro 5	Euro 2
Euro 4	Euro 1

Aanpassingen motoren

Geen beleid

'What's next?'

- Wissels omzetten: 'Changing the rules of the game'

Duidelijke visie & keuze

- Ambitieus durven zijn, en concrete doelen stellen
- Consistentie
- Integrale afweging:
  - tegenstrijdige doelen
  - meerdere natuurlijke hulpbronnen
- Coördinatie van beleid:
  - interdepartementaal
  - Nederland, EU

Inzetten op 'circulaire economie'?

- Niet langer 'lineair' denken
    - Weg van afwenteling risico's
  - Re-cycling
  - Re-use
  - Reduce
-
- Van verkoop naar lease?
  - Kans voor Nederland?
  - Grondstoffenrotonde?

Actieve rol in internationaal overleg

- Meer inzetten op internationale afspraken
  - EU
  - OECD
  - WTO
  - Bilateraal

Bevorderen dat markten beter werken

- Milieuschadelijke subsidies afschaffen
  - Bijv. fossiele energie
- Monopoliemacht aanpakken
  - Bijv. kartelvorming meelfabrikanten
- Cyclische benadering van grondstoffen:
  - 'afval bestaat niet'
- Externe effecten in prijzen opnemen
  - Bijv. fosfaat / eutrofiëring

Aansluiten bij beleid Topsectoren

- Sterke punten van NL benutten:
  - Energie
  - Tuinbouw en uitgangsmaterialen
  - Agri & Food
  - Chemie
  - High tech

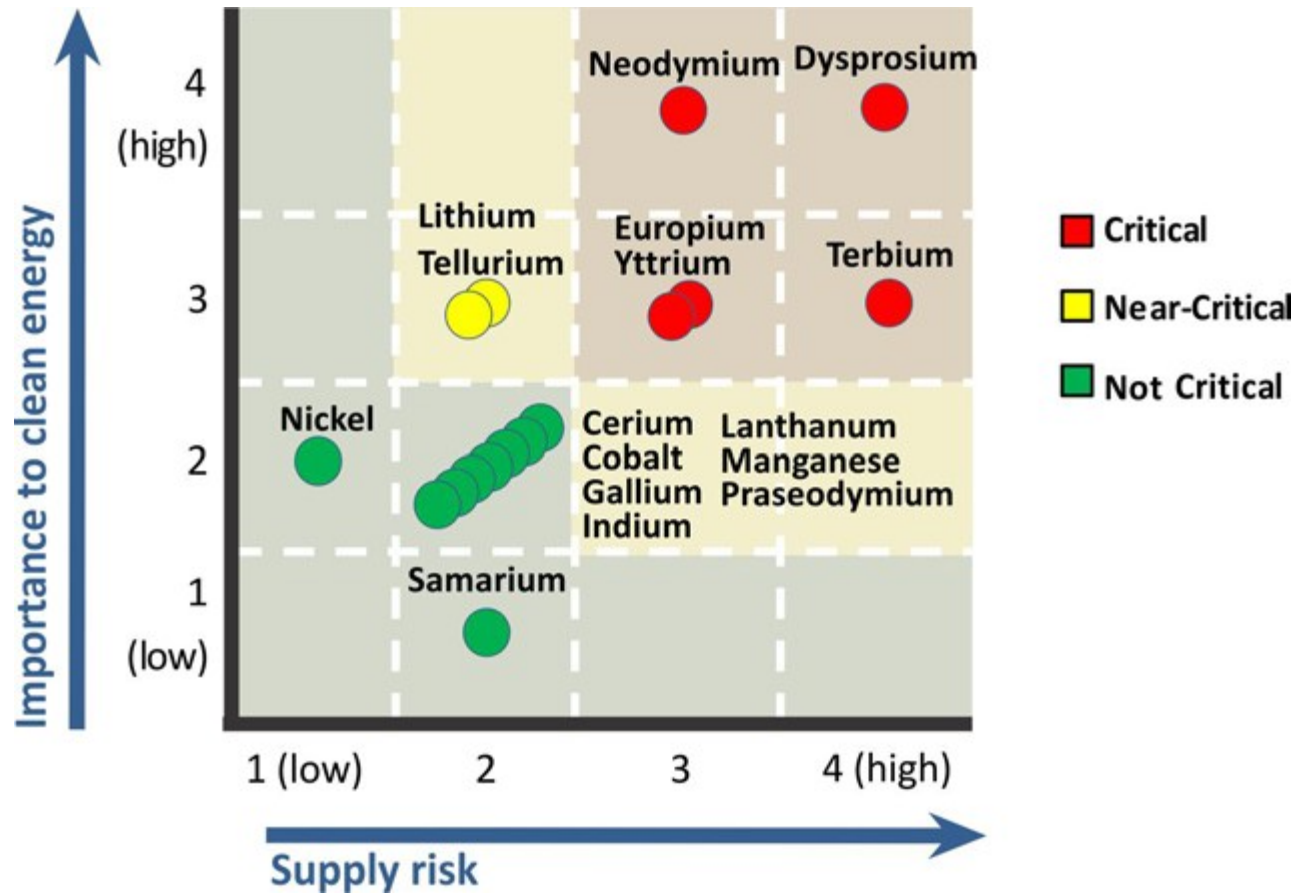

Meer investeren in kennis

- Kennis over specifieke grondstoffen:
  - voorraden?
  - winning?
  - Speculatie in de keten
- Zoeken naar alternatieven
- Rebound-effect
- Risico's van verstoringen
- Effectiviteit van beleidsinstrumenten

Kritieke grondstoffen (USGS)

Wat moeten we doen? - Samengevat

- Maak doelen expliciet en stel prioriteiten
  - Noodzaak energie- en grondstoffenbeleid? In Nederland? In Europa? Mondiaal?
- Circulaire economie: niet alleen resource efficiency, maar ontwikkeling andere business modellen
- Versterk kennis over beleidsinstrumenten

Planbureau voor de Leefomgeving

Zie ook www.pbl.nl